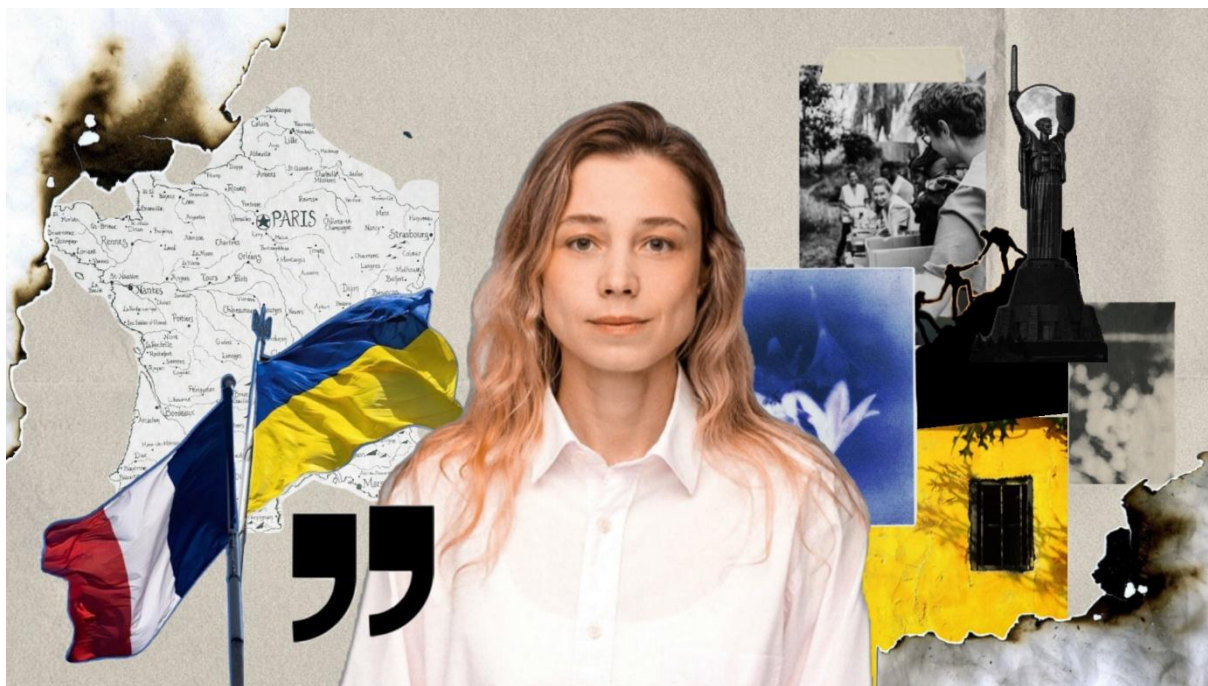

Volontärarbete i krigstidens Ukraina: Intervju med Daria Saburova

Intressant och nyanserad diskussion om köns- och klassmotsättningar i dagens Ukraina, speciellt vad gäller rysktalande i östra Ukraina. Ger även synpunkter på den europeiska, och i synnerhet den franska vänsterns syn på kriget i Ukraina. Från nättidskriften *Posle*, ett organ för rysk exilvänster.¹

Hur kommer det sig att volontärarbete idag blir en plats för köns- och klassmotsättningar? Vilka är de utmärkande dragen i klassförhållandena i dagens Ukraina? Och hur ser franska vänsteranhängare på kriget i Ukraina? Redaktionen på *Posle* har talat med Daria Saburova, forskare vid Central European University och medlem i redaktionen för den ukrainska vänstertidskriften *Spilne (Commons)*², samt författare till *Travailleuses de la résistance* (Kvinnliga arbetare i motståndet).

— Hej, Daria, tack för att du ställer upp på den här intervjun. Din bok känns särskilt aktuell idag, eftersom den visar hur volontär- och aktivistarbete formas av arbetsrelationer, klasskillnader och könsrelaterad ojämlikhet. Kan du berätta vad du arbetade med innan *Travailleuses de la résistance* publicerades, Frankrikes roll för din biografi och hur ditt intresse för marxismen utvecklades?

— När jag skrev boken var jag doktorand vid Paris Nanterre-universitetet och arbetade med en avhandling om de antropologiska och politiska dimensionerna i marxistiska arbetsteori. I den meningen var jag främst engagerad i filosofi. Naturligtvis läste jag mycket sociologi, historia och arbetspsykologi, men jag hade aldrig själv bedrivit empirisk forskning. Denna bok blev min första etnografi. Man kan säga att det var ett amatörmässigt tillvägångssätt, jag lärde mig både metoderna och teorin under arbetets gång.

Jag är född och uppvuxen i Kyiv, men har bott i Frankrike sedan 2009. Fram till 2022 reste jag relativt sällan till Ukraina. Den fullskaliga invasionen fick mig att återvända, och jag

¹ Se <https://www.posle.media/>

² Eng. Wikipedia om denna tidskrift: [Commons \(magazine\)](https://commons.com.ua/en/). Webbplats: <https://commons.com.ua/en/>

började resa dit mycket oftare och under längre perioder. Ungefär samtidigt blev jag medlem i redaktionen för *Spilne*. Innan dess var jag en del av redaktionskollektivet för den franska vänstertidskriften [Contretemps](#), som också har en marxistisk inriktning. Jag lämnade den tidskriften eftersom jag inte höll med om hur den ukrainska frågan behandlades.

När kriget började insåg jag att jag inte skulle kunna fokusera på rent teoretiskt arbete på ett tag. Det kändes mycket viktigare att engagera sig direkt i den politiska debatten.

Jag fortsatte att undervisa, men gick också med i *European Network for Solidarity with Ukraine* (ENSU)³, där jag ofta blev inbjuden att delta i diskussioner inom den franska vänstermiljön. Där mötte jag upprepade gånger franska vänsteraktivister som antingen anslöt sig till lägertänkande [”campism”, att välja sida i konflikter utifrån ideologisk inställning till någon av stormakterna, ö.a.], abstrakt pacifism eller revolutionär defeatism. I slutet av 2022 blev det klart för mig att dessa debatter förlorat sin substans, att människor i stort sett hade intagit fasta positioner och att det inte längre verkade meningsfullt att debattera abstrakta teser.

Det var ungefär vid den tiden, i slutet av 2022, som ett litet franskt förlag, [Croquant](#), kontaktade mig och föreslog att jag skulle skriva en bok om Ukraina. Jag såg detta som en möjlighet att komma längre än spekulativa resonemang, mediekommentarer och samtal med ukrainska vänsteraktivister och fackföreningsaktivister och istället bedriva fältarbete.

Franska vänsteraktivister åberopar ofta den ukrainska arbetarklassen utan att ha något verkligt intresse för lokal dynamik eller verkliga människor.

Jag ville förstå hur människor ur den verkliga arbetarklassen, inte den från teorin, uppfattar situationen och vilka former av motstånd de utvecklar som svar på den ryska invasionen.

Inledningsvis riktade sig boken främst till en fransk publik. Förordet skrevs av Étienne Balibar, som anknöt till den aktuella debatt som pågick i Frankrike om kriget i Ukraina.

Daria Saburova: *Travailleuses de la résistance* (2024)

I slutändan blev boken dock mindre av en politisk polemik och mer av en sociologisk studie. Jag försökte visa att frivilligarbete i krigstid inte bara är en medborgerlig hållning, utan också oavlönat arbete som kännetecknas av hierarkier, ojämlig tillgång till resurser och komplexa

³ På webbplatsen *International Viewpoint* finns ett mycket stort antal författare och texter som rör [ENSU](#). För Saburovas artiklar som publicerats där, se <https://internationalviewpoint.org/Daria-Saburova>

relationer med internationella humanitära organisationer, staten och lokala myndigheter.

Jag var särskilt intresserad av att förstå den specifika karaktären av volontärarbete inom arbetarklassen, ett ämne som sällan diskuteras.

De flesta sociologer och statsvetare som studerar volontärarbete i Ukraina fokuserar på initiativ från medelklassen, som sedan 2014 har varit den huvudsakliga drivkraften bakom Majdan-protesterna och kärnan i volontärbataljonerna i östra Ukraina.

— Kan du utveckla vad som utmärker volontärarbetet i Ukraina i samband med den ryska invasionen?

— Jag ville ifrågasätta uppfattningen att dagens våg av volontärarbete i Ukraina helt enkelt är en direkt fortsättning på de volontärtraditioner som uppstod under Majdan-protesterna⁴ och motståndet mot separatism i Donbas. Det finns en utbredd uppfattning att de aktiviststrukturer och -metoder som skapats av den urbana medelklassen i Kyiv och andra stora städer helt enkelt fördes vidare till en bredare befolkning efter den fullskaliga invasionen 2022.

Jag ville istället visa att de nya människor som anslöt sig till volontärrörelsen, arbetarbefolkning från små städer och byar, tog med sig sina egna traditioner, moraliska uppfattningar och politiska åsikter. I de volontärorganisationer i Kryvyj Rih⁵ som jag studerade talade människor till exempel främst ryska eller surzjyk [ett blandspråk mellan ukrainska och ryska, ö.a.] och såg inget problem med att inte gå över till att tala ukrainska. Tvärtom betraktade många uppmaningar att överge ryska med skepsis, åtminstone i början av 2023.

De flesta av mina samtalspartner hade en negativ syn på Majdan-proteströrelsen [*intervjuarens kommentar: händelserna från slutet av november 2013 till februari 2014, som i Ukrainas historia blev kända som Euromajdan, innebar massprotester på Självständighetstorget i centrala Kyiv och i andra städer över hela Ukraina*]. Vissa hade till och med deltagit i den lokala "Anti-Majdan"-rörelsen vid den tiden. Gruvarbetarna minns fortfarande Janukovitj-åren⁶ som den mest socialt och ekonomiskt stabila perioden i sina liv.

Och trots Ukrainas pågående avkommunisering [uppgörelsen med arvet efter sovjetkommunismen, ö.a.] och den dominerande diskursen som uteslutande framställer Sovjetunionen i negativa termer – terror, imperialism och så vidare – har många människor positiva minnen från den tiden och talar öppet om dem.

För dem förblir sovjettiden en referenspunkt för att bedöma den ökande sociala ojämlikheten i Ukraina efter självständigheten.

Med andra ord behåller de en tydlig lokal identitet som kombinerar dessa till synes motstridiga element. Detta skiljer dem uppenbart från den volontäridentitet som ofta beskrivs av statsvetare och sociologer. De traditioner som volontärerna i Kryvyj Rih bygger på återspeglar också en specifik lokal klassupplevelse.

Å ena sidan arbetar många i samma gruva, bor i samma kvarter och är vana vid ömsesidig hjälp på gruvnivå. Å andra sidan strejkade gruvorna i Kryvyj Rih regelbundet före den fullskaliga invasionen, och kvinnor spelade en central roll i att underhålla dessa strejker.

Hur strejkar gruvarbetare? De stannar under jord, ibland i dagar eller till och med månader. Den senaste strejken vid Kryvyj Rihs järnmalmsfabrik 2020 varade i 43 dagar. Under dessa perioder organiserar sig fruar och mödrar för att skicka mat, madrasser och andra förnödenheter till gruvarbetarna. De tar också på sig den politiska dimensionen av protesten genom att

⁴ Svenskspråkiga Wikipedia: [Euromajdan](#)

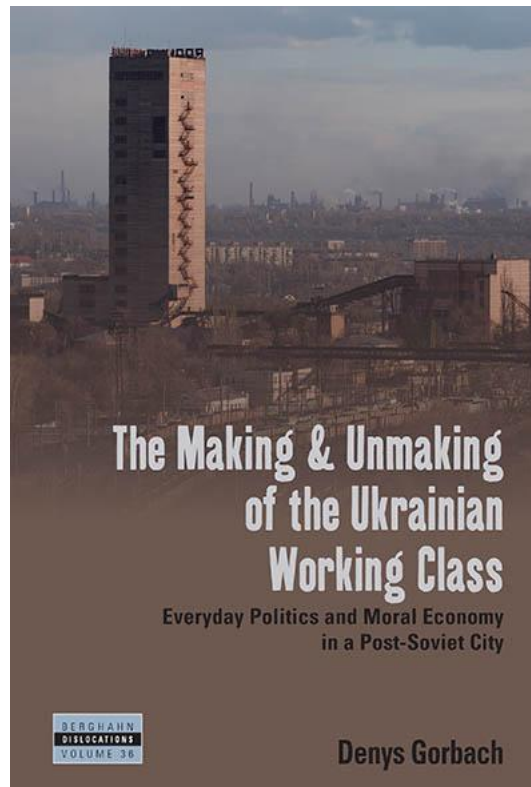
⁵ Svenskspråkiga Wikipedia: [Kryvyj Rih](#)

⁶ Eng. Wikipedia: [Viktor Yanukovych](#). Svenska: [Viktor Janukovyjtj](#).

demonstrera vid företagets kontor eller stadshuset och framföra arbetarnas krav: högre löner, bättre arbetsvillkor. Denna lokala tradition av självorganisering hjälper dem nu att strukturera sina frivilliga insatser till stöd för fronten.

— **Du nämnde att de flesta av dina respondenter inte stödde den proteströrelse som började på Majdan 2014. Hur argumenterade de?**

— För det första, som Denys Gorbach påpekar i sin bok om arbetarklassen i Kryvyj Rih⁷, finns det ett djupt misstroende mot alla former av auktoritet och, mer generellt, ett avståndstagande från politik som sådan. Ett vanligt argument var att proteströrelsen på Majdan fungerade som ett verktyg som gjorde det möjligt för den politiska oppositionen att komma till makten, medan i själva verket ingenting egentligen förändrades och människor dog förgäves.

Denys Gorbach: *The Making & Unmaking of the Ukrainian Working Class* (2024)

Vissa av de tillfrågade kritiserade inte bara resultatet av Majdan utan också själva rörelsen. I dagens officiella diskurs framställs Majdan som upphovet till äkta ukrainsk direktdemokrati. Mina samtalspartner hävdade dock att den våldsamma maktförändringen var odemokratisk till sin natur och att Janukovitj borde ha avsatts genom val.

Detta argument kan säkert ses som reaktionärt. Det tyder på att den ukrainska arbetarklassen idag inte stöder idén om revolution som sådan, utan avvisar möjligheten till radikal förändring genom revolutionära medel. Men bakom dessa argument ligger något mer grundläggande: för många människor i östra Ukraina kändes Majdan-protesterna vintern 2013–2014 avlägsna och främmande, händelser som inte nödvändigtvis återspeglade deras intressen.

Protesterna uttryckte abstrakta liberal-demokratiska krav: rättsstatsprincipen, motstånd mot polisvåld, demokrati, frihet. Senare anslöt sig en nationalistisk agenda som också var främmande för mina respondenter.

Vad Majdan misslyckades med var att formulera sociala och ekonomiska krav som slog an

hos denna del av befolkningen.

Under intervjuerna talade vi mycket om löner, pensioner och hälso- och sjukvårdens tillstånd. För gruvarbetarna är frågor som särskilda pensionssystem och förmåner särskilt viktiga, och dessa frågor var helt frånvarande i Majdan-protesterna.

Vid den tiden fanns det inte heller mycket känsla av ukrainsk nationell identitet bland dessa människor. En respondent uttryckte det rakt på sak: ”Före februari 2022 var det knappt någon av oss som ens visste vad Ukraina var. Vi kallade oss aldrig ukrainare eller något annat. Vi tjänade bra pengar på att arbeta i gruvorna, och det räckte för oss.”

— **I boken hävdar du att det efter Majdan-händelserna ändå skedde en förändring av klassrelationerna, som ytterligare stärkte eliten och medelklassen som motorn för den politiska utvecklingen. Kan du utveckla detta?**

— Den mest korrekta klassanalysen och politisk-ekonomiska analysen av Ukraina från självständigheten fram till idag finns i Denys Gorbachs verk. Efter självständigheten utvecklade Ukraina en specifik allians, eller ett socialt kontrakt, mellan paternalistiska kapitalister, särskilt i industristäder som Kryvyj Rih, Donetsk och andra, och den lokala arbetarklassen. Med andra ord utsattes dessa företag och städer inte för en abrupt nyliberal omstrukturering av ledning och styrning. Företagen fortsatte att prioritera att behålla arbetskraften framför sådan teknisk innovation som skulle leda till uppsägningar. De fortsatte också att ge arbetarna vissa sociala förmåner.

Denna kompromiss mellan kapitalisterna och arbetarklassen, samt anställda inom den offentliga sektorn, uttrycktes politiskt av vissa politiska krafter. Framför allt främjades den av Regionernas parti⁸, ledd av Janukovitj.

Men även proeuropeiska nationella liberala ukrainska partier följde dessa regler under en tid och avstod från att genomföra radikala nyliberala reformer. Det förändrades efter Majdan.

Å ena sidan intensifierades trycket från västerländska institutioner och Internationella valutafonden, å andra sidan undanröjdes interna politiska hinder för ett omfattande reformpaket. Dessa omfattade reformer inom utbildning, hälso- och sjukvård, social välfärd, liberalisering av gaspriserna och mycket annat. Kriget och valet av en europeisk väg tjänade som motivering för dessa reformer. Denna process förvärrades av den ekonomiska krisen, inflationen och de sociala konsekvenserna av den väpnade konflikten, som förändrade de klassrelationerna som rått före 2014 och omformade det politiska landskapet.

Man kan säga att det paternalistiska industriella blocket besegrades genom dessa processer. Industriarbetarna förlorade, och den ukrainska arbetarklassen som helhet drabbades av utbredd fattigdom. De industriella oligarkerna förlorade också mark – på grund av kriget förlorade de inte bara delar av sina fysiska tillgångar i östra och södra Ukraina utan också mycket av sitt politiska inflytande. Samtidigt stärkte andra grupper sitt ekonomiska, politiska och symboliska kapital. Representanter för den utbildade, urbana medelklassen började ta positioner i regeringen och i den snabbt växande civila sektorn, som till stor del finansieras av europeiska och amerikanska givarorganisationer.

— **Tror du att denna obalans mellan könen och klasserna inom volontärarbetet är specifik för Ukraina, eller är det ett globalt fenomen?**

— Att betrakta volontärarbete som oavlönat arbete är inte något nytt. Begreppet volontärarbete har använts åtminstone sedan 1980-talet, och dessa frågor analyseras nu aktivt inom global sociologi. Ur ett klassperspektiv betonar forskare att volontärarbete bland de övre

⁸ Svenska Wikipedia: [Regionernas parti](#)

sociala skikten ofta tar formen av fritidsaktiviteter, medan det för arbetarklassen ofta blir vad som kallas ”hoppets arbete” – arbete som utförs i hopp om att förbättra sitt CV eller säkra en fot på arbetsmarknaden. I sådana fall är det inte längre en verkligt frivillig aktivitet, utan snarare en form av oavlönad arbetskraftsexploatering.

I vissa länder är frivilligarbete ett villkor för att få arbetslöshetsersättning. För migranter blir det ofta ett sätt att integreras i samhället och visa att de är värda medborgarskap. Allt detta måste förstås i sammanhanget av en alltmer restriktiv migrationspolitik och åtstramningspolitik.

Samtidigt utvecklas också snabbt metoder som analyserar volontärarbete ur perspektiv av social reproduktion, det vill säga omsorg om människor och mänskliga relationer.

Volontärarbete omfattar i och för sig många funktioner som traditionellt förknippas med manligt arbete. I Ukraina inkluderar detta aktiviteter kopplade till den militära sektorn: drönartillverkning, crowdfunding [gräsrotsfinansiering], upphandling av utrustning. Ändå är den övervägande delen av volontärarbetet omsorgsarbete. Och detta arbete utförs främst av kvinnor: matlagning för soldater, omsorg om internflyktingar, inrättande och drift av mot-tagningscenter. Det omfattar också psykologiskt stöd och arbete med barn, äldre och veteraner.

Denna kategori omfattar också produktivt arbete som historiskt sett förknippats med hemmet, såsom vävning av kamouflagenät eller att sticka strumpor. Mycket av det som görs för fronten baseras ofta på obetalt kvinnligt arbete..

I denna bok har jag inte försökt lösa komplexa teoretiska problem. Tvärtom förlitar jag mig på ett klassiskt marxistiskt-feministiskt ramverk: Silvia Federici (1), Mariarosa Dalla Costa, Selma James (2), som betraktade hushållsarbete som en form av exploatering. Jag anser att detta analytiska ramverk är särskilt väl lämpat för Ukraina. Sociologerna Oksana Dutchak, Natalia Lomonosova och Alona Tkalic har arbetat med detta ämne i många år och visar att i Ukraina, liksom på andra håll i världen, har fattigdomen bland arbetarklassen först och främst ett kvinnligt ansikte.

Hela arbetarklassen lider av kriget och reformerna. Naturligtvis mobiliseras inte kvinnor i Ukraina med tvång till fronten. Men de bär hela bördan av reproduktivt arbete och ansvar för barn, äldre och sjuka. Kvinnor som lämnar landet för Europa måste ofta försörja sina familjer på egen hand. Livslängden bland kvinnor i Ukraina är fortfarande högre, och majoriteten av pensionärerna är kvinnor. Det är bland kvinnliga pensionärer som fattigdomen är störst. Det är kvinnor som har ägnat en del av sin karriär åt att ta hand om barn och haft lågavlönade jobb, och som därför får betydligt lägre pensioner.

Dessutom är kvinnor överrepresenterade i de lägst betalda sektorerna, framför allt inom den offentliga sektorn: lärare, barnomsorgspersonal, sjuksköterskor, socialarbetare och andra.

Som ett resultat utgör kvinnor i Ukraina den mest utsatta och minst skyddade delen av arbetarklassen.

Det är just därför som det anses mer socialt acceptabelt för kvinnor att engagera sig i volontärarbete. Män förväntas antingen strida eller arbeta i gruvorna och tjäna pengar. Även när män är pensionerade är det mer troligt att de söker betalt arbete än att de engagerar sig i volontärverksamhet.

Eftersom kvinnor redan utför obetalt omsorgsarbete i den privata sfären, antas det att de kommer att fortsätta att utföra obetalt omsorgsarbete för militären även i den frivilliga offentliga sfären.

— **Ibland säger europeiska vänsterpolitiker att de inte vill ta ställning i den rysk-ukrainska militära konflikten. Kan du förklara mer detaljerat vad olika delar av den franska vänstern tycker om kriget i Ukraina? Och hur ser du personligen på den europeiska vänsterns antimilitaristiska retorik?**

— Jag var mycket aktivt involverad i dessa debatter under de första två eller tre åren av invasionen. Under det senaste året har jag tagit ett steg tillbaka och följer inte längre utvecklingen i detalj. Men i Frankrike har det funnits ett brett spektrum av ståndpunkter, verkligen ett helt spektrum, med utrymme för debatt mellan olika delar av vänstern. Den ståndpunkt du beskriver finns, men jag skulle säga att den är relativt marginell.

Även om vi tittar på det största partiet som är engagerat i offentlig politik i Frankrike, La France Insoumise (Det okuvliga Frankrike)⁹, skulle det vara fel att säga att det finns en enda, enhetlig ståndpunkt inom partiet. Naturligtvis har man ofta hört dess ledare Jean-Luc Mélenchon¹⁰ upprepa klichéer hämtade från rysk statlig propaganda, där exempelvis ockuperade territorier kallas ”omtvistade”. Samtidigt har hans parti inom det franska parlamentet och på EU-nivå i stort sett stött vapenleveranser till Ukraina. Jag skulle inte karakterisera deras ståndpunkt som tydligt uttryck för lägertänkande..

Mer generellt sett skiljer sig vänsterpartiernas åsikter avsevärt från land till land. Vad vi ser är ett spektrum av ståndpunkter snarare än en enhetlig hållning inom den europeiska vänstern.

På *Contretemps*, den tidskrift vars redaktion jag så småningom lämnade, fanns det heller ingen enda dogmatisk linje. Bland de artiklar som publicerades fanns dock några som jag ansåg vara faktamässigt felaktiga och politiskt och etiskt problematiska. Det gäller bland annat artiklar som framställde Ryssland som ett offer för västimperialismen eller analyserade kriget uteslutande som en följd av Natos expansion. Vid den tidpunkten insåg jag att jag inte längre kunde tolerera denna version av intern demokrati. Det föreföll mig som om vissa ståndpunkter om kriget i Ukraina helt enkelt inte borde ges en plattform.

Jag har stor respekt för [European Network for Solidarity with Ukraine](#) [den samordning som Ukraina-Solidaritet representerar i Sverige, ö.a.] och för Nouveau Parti anticapitaliste (Nya antikapitalistiska partiet)¹¹, som enligt min mening konsekvent intar politiskt sunda ståndpunkter inom en internationalistisk ram. För dem är solidariteten med Ukraina och Palestina verkligen en prioritet. Och denna solidaritet är inte bara tomma ord, den är aktiv. De för in denna agenda i det franska samhället genom utbildningsmaterial, demonstrationer och solidaritetsevenemang. De har också upprepade gånger rest till Ukraina och fortsätter att upprätthålla nära kontakter med lokala aktivister och organisationer. Detta kan beskrivas som konkret solidaritet inom ramen för tillgängliga resurser.

Samtidigt måste de franska partiernas ståndpunkter om kriget i Ukraina förstås i relation till deras bredare inrikespolitiska ställningstaganden..

Dessa ståndpunkter är kopplade till deras strategiska positionering inom det politiska landskapet i Frankrike. Till exempel har *La France Insoumise* historiskt sett intagit en hållning som tryckt på självständighet, särskilt när det gäller USA:s politik. För dem är det viktigt att betona att sociala utgifter inte bör offras och att åtstramningspolitik inte bör införas i militariseringens, säkerhetstjänstens och den repressiva statsapparaten namn. Jämfört med denna agenda, som direkt kan mobilisera franska väljare, tenderar frågan om militärt stöd till Ukraina att spela en underordnad roll.

⁹ Engelska Wikipedia: [La France Insoumise](#) och svenska [Det okuvliga Frankrike](#)

¹⁰ Svenska Wikipedia: [Jean-Luc Mélenchon](#)

¹¹ Internationellt är NPA knutet till Fjärde internationalen. För mer info om detta parti, se engelska Wikipedia: [New Anticapitalist Party](#).

— Vilka är dina kopplingar till vänstern i Ukraina, och vilka framtidsutsikter ser du för den? Kommer din bok att översättas till ukrainska?

— Jag är medlem i redaktionen för *Spilne*. Denna form av engagemang ligger mig närmare än direkt politisk aktivism, och jag är mycket glad över att vara en del av denna tidskrift. Enligt min mening är det den mest intressanta och högkvalitativa analytiska publikationen i Ukraina, en publikation som strävar efter att nå en bred publik samtidigt som den upprätthåller hög intellektuell standard.

Å ena sidan är vår uppgift att förklara för ukrainska läsare vad som händer i Ukraina och globalt ur perspektivet av de sociala och ekonomiska problem som vanliga människor står inför och ur en progressiv politisk synvinkel. Å andra sidan strävar vi efter att introducera det internationella samfundet till utvecklingen i Ukraina.

Vi publicerar material på ukrainska, ryska och engelska.

Tidskriften utgör en plattform för olika politiska organisationer och fackföreningar i Ukraina, framför allt *Sotsialnyi Ruch* (Sociala rörelsen)¹², Solidarity Collectives (solidaritetskollektiv), studentorganisationen [Prjama Dija](#) [Direkt aktion] och sjuksköterskeförbundet [Be Like Us](#). Jag hoppas verkligen att min bok snart kommer att publiceras på ukrainska. Framför allt är jag intresserad av hur de personer jag skrivit om kommer att reagera på min beskrivning och analys av deras egna aktiviteter.

Ett kapitel, som ägnas åt språkfrågan, har redan publicerats i förkortad form på webbplatsen *Spilne*. Ärligt talat förväntade jag mig mycket mer kritik. I det kapitlet argumenterar jag för att övergången till ukrainska idag har blivit en förutsättning för social rörlighet, särskilt inom kulturområdet, och att ett principiellt avståndstagande från ryska är vanligast bland medelklassen. Istället fick jag mestadels positiv feedback. När argument presenteras på ett väl genomtänkt sätt tenderar de att tas emot mer lugnt.

Referenser:

1. Federici, Silvia. *Wages Against Housework*. Bristol: Falling Wall Press, 1975.
2. Costa, Mariarosa D., och Selma James. *The Power of Women and the Subversion of the Community*. Bristol: Falling Wall Press, 1972.

Översättning: Jan Czajkowski

Lästips

Daria Saburova: [Frågor om Ukraina](#) Krigets karaktär, Rysslands roll, extremhöger och vänster i Ukraina m m (okt. 2022)

Joseph Confavreux intervju med Saburova: [Det råder ingen respekt för krigslagarna i vare sig Mariupol eller Gaza](#) (november 2023)

Mer om Majdanhändelserna:

Peter Johnsson: [Majdanupproret 2013-14](#)

Vänstern och Ukrainafrågan:

Jan Czajkowski: [Den svenska vänstern och kriget i Ukraina - artikelsamling](#) (mars 2024)

Oksana Dutchak: [10 förskräckliga vänsterargument mot det ukrainska motståndet](#) (juli 2022)

Richard Fidler: [Den kanadensiska vänsterns svar på kriget i Ukraina – en första balansräkning](#) (augusti 2023)

Dale T McKinley: [Internationalism och kriget i Ukraina – hyckleriet i delar av vänstern](#) (juli 2023)

Chris Maisano: [Vad säger den europeiska vänstern om Ukrainakriget?](#) (april 2023)

¹² Se: [Sotsialnyi Ruch \(ukrainska Sociala rörelsen\) om sig självt](#). Engelska Wikipedia: [Social Movement \(Ukraine\)](#)

Paul Mason: [Tulsi och trotskisterna ägnar sig åt svindel medan Kyiv brinner](#) (januari 2026)
Denys Pilasj: [Europaparlamentariker om extremhögerns misslyckande i Nordeuropa](#) (maj 2025) –
intervju med europaparlamentarikerna Jonas Sjöstedt (V) och Li Andersson (finska Vänsterförbundet).
Murray Smith: [Rysslands krig i Ukraina och den europeiska vänstern](#) (juli 2023)
Achain Vanaik: [Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#) (december 2022)